

ФРОНТИР

АНДРІЙ КУЧЕРОВ

**ГРАНІ СТІЙКОСТІ
ПРИКОРДОННИКИ
В БОЯХ ЗА УКРАЇНУ**

Харків
«ФОЛІО»
2023

ПЕРЕДМОВА

Кожен, хто в'їжджав у мирний час в Україну, перетнувши кордон, з приємністю читав плакат «Welcome to Ukraine». Це була не данина хвилинової ввічливості. За всю неосяжну історію нашої держави у ній ніколи не було місця підлості, безчестю чи зраді. Український народ, який історично жив та розвивався на землі пращурів, шанував й оберігав власні традиції та гідність, водночас не маючи агресивних намірів щодо ближніх сусідів.

Водночас українська нація добре пам'ятає, що у нашій історичній спадщині достатньо прикладів, коли під начебто благородним, або навпаки, неприкритим безпринципним приводом здійснювалися масові вбивства,

грабунок та насильство. Все це робилося з однією метою — підкорити, знекровити або стерти будь-які згадки про її незалежність та існування.

Наприклад, поняття «Військо Запорізьке» було свого часу невіддільною частиною української ідентичності та вагомим аргументом захисту власного народу. Найкращі сини України вважали за честь захищати кордони держави та давати гідну відсіч будь-яким зазіханням на нашу землю. Українське козацтво ставало незалежною та потужною рухомою силою, не тільки військовою, а й політичною. Таке вільнодумство та потенційна непокора російському режиму не давали спокою московитам. У 1775 році російська імперія, спираючись на підлість та безпринципність своїх військових, безжалісно знищила як фактично, так і історично поняття «запорізької автономності». Це був не одиничний приклад стосовно українського народу: страх та ненависть заволодівали навіть найбільш освіченими російськими демократами, коли йшлося про «українське питання».

Після закінчення Другої світової війни, кількість жертв якої обчислювалася десятками мільйонів, здавалося, що людство остаточно звільнилося від таких понять як тиранія та диктаторство. Система світової безпеки, яка зародилася у післявоєнний мирний час, давала надію, що ніколи не повторяться трагедії всесвітнього масштабу. Неоімперські думки, як здавалося мислителям сучасності, повинні були назавжди залишитися в історичних документах та матеріалах Нюрнберзького трибуналу.

Але не минуло і сімдесяти років, як у центрі Європи з'явилася кровоточива рана. Спочатку під надуманим

приводом «збирач земель» розв'язав «маленьку переможну війну», а згодом, 24 лютого 2022 року, перейшов до нічим не обґрунтованих повномасштабних військових дій зі знищення сусідньої держави.

Чернігівщина, Сумщина, Київщина, Харківщина, Херсонщина... це неповний перелік регіонів, де ступив на вільну українську землю чобіт окупанта. У перші години війни, коли «асвабадітелі» віроломно захоплювали звичайні українські населені пункти, на перший план у них виходило незрозуміле цивілізованій людині непереборне бажання вбивати. Позбавляти життя тих, хто перебуває в себе дома, хто звик до мирного існування, хто не може відповісти пострілом на постріл з автоматичної зброї. Ці жертви серед цивільного населення не були випадковими: то був геноцид та середньовічна генетична опція — «вбий українця». Тому лють, яка охопила громадянське суспільство після звільнення Бучі, Гостомеля та Ірпеня, тільки зміцнила нашу впевненість, що ворог має бути знищений без зволікань.

Сьогодні, коли активна лінія фронту має протяжність понад півтори тисячі кілометрів, вся тяжкість його утримання лежить на нащадках українських козаків, чия незламна воля та сталевий характер руйнують загарбницькі плани російської нечисті. Вчорашні освітяни та менеджери, науковці та інженери, працівники різних галузей державного сектору та підприємці, які за мобілізацією прийшли у вітчизняні Сили оборони, пліч-о-пліч з професійними військовими роблять історичну для країни справу — боронять та вичищають від скверни рідну землю. Неможливо описати кількома рядками тек-

сту все те, що відбувається на «нулі». У недалекому майбутньому історики та дослідники військових конфліктів обов'язково розкриють всю правду та таємниці подій цієї кривавої війни.

А сьогодні безсумнівне одне: зло буде переможене та покаране! Наші Сили оборони, як і наголошує політичне керівництво, обов'язково вийдуть на міжнародно визнані кордони і закріплять цей статус відповідними безпечними гарантіями. І більше ніколи українське суспільство не сприйматиме миролюбні закиди щодо «безмежного братерства та спільної історії».

«Будь-яка держава стверджується непорушною цілісністю кордонів» — так сказано в одному з розділів Конституції Пилипа Орлика, якій вже понад триста років. Це істина, яка незмінна та актуальна й донині. Ми пройдемо цей непростий шлях, як би важко нам не було, та повернемо все те, що за правом належить українському народові.

А сьогодні прості Воїни світла, про яких йдеться у цій книзі, своїми героїчними вчинками, козацьким духом, незламним характером, а подекуди й найціннішим — власним життям — пишуть новітню історію вільної та незалежної країни.

Слава Україні!

Голова

Державної прикордонної служби

України

Сергій ДЕЙНЕКО

«МИ СТАЛИ ЗНАЧНО СИЛЬНІШИМИ»

*Штаб-сержант Дмитро Кушнір;
Начальник розвідки першого відділу
прикордонної служби Луганського
прикордонного загону імені Героя України
полковника Євгенія Пікуса.
Указом Президента України присвоєно
звання Герой України з врученням Ордена
«Золота Зірка».*

— Я не одразу побачив цього пораненого. Розглядаючи противника за допомогою далекоміра, зупинився поглядом саме на ньому, адже він дуже вміло надавав собі першу медичну допомогу. В нього були перебиті обидві ноги, почалася кровотеча. Але його рухи були професійними, не було ніякої метушні. Придивившись більш детально до обличчя ворога, не повірив власним очам: «Невже це саме він?» — промайнуло в голові.

— Цей боєць, без сумніву, був профі. Встигаючи себе перев'язувати, він одночасно вів прицільний вогонь по двох вогневих точках зі снайперської гвинтівки. Роздивившись його «оптику», яка була оснащена лазерним прицілом, зрозумів, що у рядових бійців такого рівня зброї просто бути не може. Це був той шанс, який на війні необхідно обов'язково використати, — згадує події,

які відбувалися неподалік Кремінної Луганської області, начальник розвідки першого відділу прикордонної служби Луганського прикордонного загону штаб-сержант Дмитро Кушнір.

То був особливий бій. Щоб не дати врятуватися такому цінному «клієнту», на місце подій з сусіднього підрозділу викликали снайпера. Оцінивши ситуацію, наш борець вміло, як то кажуть, «задвохсотив» ворога. Але на цьому справа навколо вже вбитого противника не завершилася. Навпаки, вона тільки починалася. На допомогу йому перебіжками направився ворожий борець. «Я його застрелив. Ще одного зняв снайпер. Згодом ще двох “рятувальників” теж задвохсотили, — розповідає Дмитро. — Той штурм ми відбили, ворог зазнав втрат і відступив. Але бій не добіг свого логічного завершення».

Щоб завершити цю справу, прикордонники вирішили обов'язково оглянути тіла п'ятьох ворогів та ідентифікувати їх. Зробити це було можливо лише вночі. Відстань до окопів противника була невеличка, так що непомітно досягти мети можна було лише в темну пору доби. Військові поспішали, адже рядових бійців окупанти не рятують з такою завзятістю. Отже, вони теж намагалися забрати тіла.

— Я зібрав групу з чотирьох побратимів-розвідників, пояснив завдання. Всі тіла лежали неподалік один від одного, так що діяти планували швидко. Підняли в небо безпілотною, який мав на борту тепловізор, оцінили обстановку, — говорить штаб-сержант Кушнір. — І тут перша несподіванка. Одне тіло на екрані тепловізора ледь-ледь «світилося». Це означало, що він досі живий,

Дмитро Кушнір

але важко поранений. Основного завдання це не скасовувало. Ми швидко підбралися до тіл, почали забирати документи. І тут один з бійців здійснив постріл, оскільки вцілілий окупант намагався зробити те саме, тримаючи пістолет наготові. Цей постріл, без сумніву, почули в окопах противника. Його вогневі точки були від місця подій на відстані не більш ніж шістдесят метрів. Оператор безпілотної тут же повідомив, що ворог відреагував на постріл і до місця подій висунулися дві групи. Необхідно було негайно повертатися на свої позиції. Звичайно, що ці тіла ми вже не могли забрати, — згадує Дмитро Кушнір.

Але свою роботу за розвідників згодом зробили засоби масової пропаганди окупованих територій. «На всіх місцевих ворожих інформканалах полилися “ріки сліз та скорботи”, — говорить штаб-сержант Кушнір. — “В боях з ворогом загинув Міша-чечен” — без перерви передавали новини місцеві радіостанції. Вилучені нами

документи підтвердили, що нам вдалося ліквідувати місцевого злочинця, уродженця Алчевська Михайла Кищика. Цей виродок прославився тим, що у 2014 році сколотив банду “Атаман” та під виглядом місцевої міліції займався мародерством, самосудом, грабунками та вбивствами. Так що кримінальна авторитетність та медійна популярність зіграли з бойовиком злий жарт», — говорить прикордонник.

Саме цього злочинця бачив Дмитро Володимирович на позиціях за кілька днів до цього штурму. Тоді з радіо-перехоплення стало відомо, що на позиції заходить ворожий елітний підрозділ луганської міліції та розвідники. Одного дня, робивши рекогносцировку місцевості за допомогою труби розвідника, прикордонник побачив ворожого бійця у маскувальному халаті. Він уважно розглядав наші окопи з відстані не більш ніж вісімдесят метрів. «Його обличчя я добре запам’ятав. За три дні саме він, алчевський бандит Кищик, був ліквідований українськими військовими. До речі, ці три дні були вкрай важкими. Ворог атакував наші позиції кілька разів на день. Діяв професійно, не даючи перепочити ані секунди», — згадує Дмитро Володимирович.

Дмитро Кушнір підписав свій перший контракт влітку 2010 року і розпочав службу в Луганському прикордонному загоні. Відділ прикордонної служби «Бірюково». Потім міжнародний пункт пропуску «Довжанський» на кордоні з росією. Так, це саме той пункт пропуску, який 2014 року стане сумно знаменитим. Сьогодні на його місці суцільні руїни.

Коли у 2014 році на Сході країни почалася війна, Дмитро Кушнір перевівся у мобільну заставу Луганського прикордонного загону. Згодом продовжив службу у прикордонній заставі швидкого реагування. Саме там він вперше зайнявся снайперською справою. У цього підрозділу були специфічні завдання. «Мілове, Троїцьке ми брали під свій контроль, спостерігаючи, аби ворожі розвідгрупи не заходили на нашу територію», — згадує ті часи прикордонник.

А початок повномасштабної війни штаб-сержант Кушнір зустрів у відділі прикордонної служби «Щастя». Ми всі пам'ятаємо, як Україна підготувала до роботи контрольний пункт в'їзду/виїзду «Щастя», який мав би розпочати роботу на межі з непідконтрольною територією. Бойовики все тягнули час, не погоджуючись на відкриття цього потрібного для звичайних людей пункту. Гаряча фаза війни, яка розпочалася 24 лютого, зруйнувала всі мирні плани.

— Безумовно, що я уявляв, як могли б розпочатися бойові дії. І у своїх внутрішніх прогнозах не помилився. Ми отримали наказ і 23 лютого о 22.00 були на позиціях. Чекали ворожі диверсійно-розвідувальні групи. Інша річ — не міг і припустити, що ворог настільки безжально та масштабно почне знищувати українські міста. Суджу по тому ж Щастю. «Гради», «Урагани», ствольна артилерія, мінометні обстріли... Все це летіло не просто на наші голови. Йшло цілеспрямоване знищення міст та селищ, в тому числі й невеличкого Щастя. В перший день широкомасштабної війни обстріл почався о 4.50, а закінчився о 10.30 ранку.

Прикордонникам та іншим військовим заради збереження боєздатності підрозділів довелося виходити з міста. Це було вкрай важко. За словами штаб-сержанта Кушніра, по основних шляхах вівся прицільний вогонь. Зустрівшись на околиці Щастя з іншими групами прикордонників та отримавши підкріплення з боку Збройних сил, українські військові почали діяти.

— Наш план був простий і нахабний одночасно. Було вирішено повернути контроль над містом Щастя. Ми знали, що туди зайшла ворожа бронетехніка. Танк та дві БМП. Приблизно знали їхнє місце розташування. Першу бойову машину піхоти ми швидко знайшли та підбили. Шукали танк, але побачили другу БМП. Спостерегаючи за нею, зрозуміли, що вона стояла без екіпажу. Це було нам на руку, адже ворога було неважко знайти та знешкодити. Так і вийшло. Неподалік, в одному з підвалів, ми взяли у полон п'ять осіб. Четверо складали екіпаж покинутої бронетехніки, а п'ятий виявився з екіпажу іншої БМП, яку підбили раніше, — згадує подробиці того дня Дмитро Кушнір. — П'ятеро противників, судячи з вилучених у них документів, виявилися вояками з квазіреспублік, жителями Довжанського (колишній Свердловськ). Згодом, наскільки знаю, їх обміняли на наших хлопців.

Українські сили оборони зайняли позиції в центральній частині Щастя. На той момент ворог зрозумів, що миттєвий план зайняття містечка повністю провалився. І бронетехніка не допомогла взяти під контроль Щастя. Тому перейшли до звичної тактики: масований обстріл міста.

— Невдовзі ми отримали наказ відійти від міста. Залишатися там було небезпечно для життя. Руйнування, які завдав ворог Щастю за одну добу постійними артилерійськими обстрілами, були просто катастрофічні. Вночі 25 лютого ми покинули це місто, — говорить Дмитро Володимирович.

Штаб-сержант Дмитро Кушнір

На початку березня підрозділ прикордонників, до складу якого входив і штаб-сержант Дмитро Кушнір, обороняв ділянку фронту неподалік від міста Кременна.

— Ми займали опорний пункт на в'їзді у Кременну. Наше завдання полягало у контролі цієї ділянки з метою не дати можливості противнику захопити залізничну колію. Від цього залежало забезпечення як самої Кременної, так і міста Рубіжне. На той момент ми діяли разом з підрозділами 128 бригади Збройних сил та 24 бригади Національної гвардії, — згадує події Дмитро Кушнір.

Неподалік від українських позицій розміщувався комплекс споруд. За радянських часів там розташовувався піонерський табір, згодом його перепрофілювали та зробили щось на кшталт будинку для людей похилого

віку. За наявними даними, там перебувало щонайменше шістдесят осіб. І за звичаєм «другої армії світу», яка любить ховатися за спинами жінок, дітей та стариків, туди заїхали російські військові.

— Кілька одиниць важкої бронетехніки, три вантажівки «Урал», приблизно 120 осіб особового складу зі зброєю, розташувалися на території цього комплексу. Їхнє завдання полягало у розгортанні трьох мінометних розрахунків, щоб вести прицільний обстріл як Кременної, так і Рубіжного. Їм було вкрай важливо, аби ми залишили ці два міста. Ці нелюди розуміли, що вогонь у відповідь за місцем розташування цивільних людей ми не ведемо. Але нейтралізувати цю загрозу необхідно було за будь-яких умов, — говорить Дмитро Кушнір.

Розробивши детальний план, зведений підрозділ, до складу якого входили і прикордонники, на ранок четвертого березня почав штурм позицій ворога. Він був певною несподіванкою для противника. «Ми знешкодили абсолютну всю ворожу техніку, було багато вбитих та поранених з боку росіян. Їхній табір по суті перестав існувати. Саме в ці дні ми почали дізнаватися, що робили російські військові стосовно цивільного населення Ірпеня та Бучі. Тому хлопці були дуже вмотивовані та безжальні», — говорить прикордонник.

Це була не крайня операція Дмитра Кушніра та його підрозділу у цій війні. Попереду обов'язково будуть інші перемоги. Те, що загальна Перемога буде за Україною, ніхто з захисників не сумнівається. «За останні вісім років ми стали іншими. У порівнянні з 2014 роком українська армія в цілому пройшла довгий шлях: від набуття но-

вих знань, шліфування майстерності до індивідуальної вмотивованості кожного. Побратими, такі як і я, добре бачать, які наслідки залишають по собі як російські вояки, так і ті, хто зрадив країні, проміняв український паспорт на примарну мрію. Їхні злість та бажання знищити Україну роблять їх слабшими, а нас сильнішими. Зрадники та окупанти програють завжди», — говорить штаб-сержант Дмитро Кушнір.

МЕДИКИНЯ НА ПСЕВДО «ЯНГОЛ»

*Підполковник медичної служби Комлева Ірина;
Начальник служби охорони та здоров'я
Чернігівського прикордонного загону
імені князя Володимира Великого.
Указом Президента України нагороджена
орденом Княгині Ольги III ступеня*

— Коли у 2014 році відбулася анексія Криму, а згодом почалося вторгнення російських військ на Донбас, я не могла бути осторонь. На це були особисті причини. Батько та двоюрідні сестри залишилися на Донеччині. Це був справжній душевний біль. Тому у мене з'явилося природне бажання щось змінити. Але, працюючи цивільним лікарем-неврологом, я розуміла, що у мене мізерні шанси долучитися до цієї війни, — говорить підполковник Комлева.

Чоловік Ірини Комлевої був мобілізований до лав Державної прикордонної служби. Невдовзі і вона пішла його шляхом. «Так у мене з'явилася реальна можливість робити власний внесок, допомагати та наближати нашу Перемогу», — говорить підполковник Ірина Комлева, начальник служби охорони та здоров'я Чернігівського прикордонного загону імені князя Володимира Великого.

— Так, це моя війна... Її гаряча фаза почалася вранці 24 лютого, коли стало відомо, що відбувається масштабне вторгнення. Я і мої підлеглі фельдшери без зволікань прибули до місця несення служби і почали розгортати медичний пункт, — говорить Ірина Анатоліївна.

Оскільки Чернігів місто прикордонне, поранені військовослужбовці почали надходити до медичної частини прямо з поля бою. Спочатку до прикордонних медиків прийшла звістка, що необхідна евакуація поранених. І вони включилися у цю роботу. Потім, коли будівля прикордонного загону почала піддаватися обстрілам, медичну частину перенесли в одне з підвальних приміщень. Там були розгорнуті ліжка, кушетки, аптечний пункт, перев'язувальна, почав функціонувати маніпуляційний кабінет. Одним словом, все обладнання, від якого залежало життєзабезпечення хворих, начальник медичної частини разом з підлеглими перенесли у новостворену медичну частину.

— Я добре пам'ятаю перших поранених. Їх було семеро: осколкові поранення кінцівок, мінно-вибухові травми, поранення голови, контузії... Потім були і тяжкі — в черевну та грудну порожнини... Поранення серця, поранення, несумісні з життям... В наших реальних умовах ми не могли робити операції. Але наш обов'язок — надати першу допомогу, зупинити кровотечу, накладити пов'язки, знеболити, відновити вітальні функції поранених та терміново евакуювати у шпиталь, — згадує медик.

Саме в таких бойових та екстремальних умовах перевіряється професіоналізм та підготовка, яка проводилася протягом останніх років. «На момент початку війни

у нас практично не було підрозділів, у яких були відсутні фельдшери. Три чверті з цього числа — жінки, які закінчили медичні коледжі. У нас склався професійний, дружний фельдшерський колектив, і проблем з молодими кадрами у нас не було», — зазначає підполковник медичної служби Комлева.

Ірина Комлева

Інший важливий момент — це навички роботи з бойовими травмами. За словами Ірини Анатоліївни, кожен медик знає, як лікувати звичайні хвороби за чинними протоколами. Інша справа — надання допомоги в умовах війни. Але завдяки чіткому плану керівництва щодо підвищення професійного рівня медичного підрозділу, всі фельдшери загону до початку широкомасштабного вторгнення пройшли курси та відповідні заняття, засвоїли алгоритми тактичної медицини. Тому, за словами медиків-прикордонників, набуті навички у бойових умовах вмикалися машинально. «Всі маніпуляції робиш автоматично. Коли ти розумієш, що перед тобою людина, яка потребує термінової, невідкладної допомоги, все робиш швидко, без зайвих емоцій та паніки», — говорить підполковник Комлева.

ЗМІСТ

Передмова	3
«Ми стали значно сильнішими»	7
Медикія на псевдо «Янгол»	16
«Здатися в полон — це не про нього»... ..	23
«Холодний протяг» війни	30
«Радон» не вийде на зв'язок... ..	38
«Ми обов'язково повернемося у Маріуполь»	48
Емоції відклала «на потім»	56
Віра та підтримка роблять у полоні дива	68
З першого дня війни Суми вірили у перемогу	82
«Відьма» з калібром 338	89
Як командир береш волю в кулак і починаєш діяти	98
«24 лютого ми знешкодили чотири одиниці ворожої бронетехніки»	108
Мисливець на Су	115
Луганська кампанія «Філолога»	124
«Найбільш болісно — коли не довозиш пораненого...» ...	138
Краще втратити дрон, аніж життя воїна	148
Наші перемоги — це врятовані життя воїнів	160
Польова хірургія: досвід, де немає кордонів	169
Наш медичний досвід ще оцінять у світі	177

Вг-111: ворогу не давала спокою наша активність	186
Зробити власний вибір	195
36,6... Магічне число протистояння	204
«Тихий»... назавжди...	214
Війна у місті має іншу логіку	224
Війна, що змінить свідомість	233
«Для мене війна розгорілася о 3.35»	247
«Авіабомба до фундаменту “стерла” стародавній маяк» ..	258
Маріуполь — наочний приклад варварства окупантів . . .	268